

УДК: 351.334

ДЕРЖАВНІ ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Скрипник С.В. к.е.н., доцент,
Репілевська О.Ю. аспірант,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У статті акцентована увага на необхідності узгодження інтересів виробників сільськогосподарської продукції через механізм сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Розглянуто місце сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у аграрному секторі економіки України шляхом застосування важелів державного регулювання.

Ключові слова: сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, сільськогосподарське виробництво, розвиток, державна фінансова підтримка, державне регулювання, державний вплив, агросервісні послуги.

Скрипник С.В., Репилевская О.Ю. – Государственные рычаги влияния на развитие сельскохозяйственной обслуживающей кооперации

В статье акцентировано внимание на необходимости согласования интересов производителей сельскохозяйственной продукции через механизм сельскохозяйственной обслуживающей кооперации в аграрном секторе экономики Украины путем применения рычагов государственного регулирования.

Ключевые слова: сельскохозяйственные обслуживающие кооперативы, сельскохозяйственное производство, развитие, государственная финансовая поддержка, государственное регулирование, государственное влияние, агросервисные услуги.

Skrypnyk S.V., Repilevska O.Y. – State levers of influence on the development of agricultural service cooperatives

The article focused on the need to harmonize the interests of agricultural producers through the mechanism of agricultural service cooperatives. It considers the place of agricultural service cooperatives in the agricultural sector of Ukraine's economy through the application of state regulation.

Keywords: agricultural service cooperatives, agricultural production, development, state financial support, regulation, public influence, agricultural services.

Постановка проблеми. В економіці України особлива роль належить сільськогосподарському виробництву, рівень розвитку якого визначає продовольчу безпеку, економічне зростання та місце держави на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Забезпечити ефективність, конкурентоспроможність сільськогосподарського виробництва й стабільність соціальної сфери у сільській місцевості можливо за допомогою державного регулювання у аграрній сфері. Водночас у цій сфері особливу увагу приділяють функціонуванню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК), які на сьогодні є практично єдиною перспективою для підвищення прибутковості малих форм господарювання на селі.

Діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів спрямована на розвиток сервісних послуг в умовах, коли держава поступово відходить від функцій заготівлі, збуту та переробки сільськогосподарської продукції, забезпечення виробників матеріально-технічними засобами, падіння обсягів виробництва технічних і технологічних послуг, створення та підтримки виробничої інфраструктури тощо. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи потребують особливого підходу з боку держави, що виражається у

створенні відповідної системи фінансових заходів, спрямованих на підтримку їх діяльності, й усуненні протиріч у законодавчій базі. Тож створення державою стабільних умов господарювання для СОК є умовою їх ефективного функціонування. А тому поширення на селі ефективно діючих СОК необхідне як для сільськогосподарських товаровиробників, так і для держави загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів стала предметом вивчення багатьох вчених. Різні аспекти проблем їх функціонування, розвитку та державного регулювання досліджували вчені-економісти Бабаєв В.Ю., Бабенко С.Г., Гриценко М.П., Зіновчук В.В., Коновалов І.В., Малік М.Й., Пантелеймоненко А.О., Саблук П.Т. та інші. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій, ряд аспектів цієї актуальної проблеми в сучасних економічних умовах залишаються ще недостатньо вивченими, зокрема потребують подальшого вивчення питання застосування важелів та інструментів державного регулювання у діяльності СОК.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення ролі державного впливу в процесі активізації зазначених процесів та ефективного розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у аграрному секторі економіки України. Вказане вирішують завдання, що полягають в узагальненні законодавчого забезпечення ефективного розвитку та практики надання державної фінансової підтримки сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам й розробці пропозицій з її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потреба у підвищенні ефективності державного регулювання сільськогосподарського виробництва України визначається низкою невирішених питань, серед яких нераціональне використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств, низький рівень їх матеріально-технічного забезпечення, недостатній розвиток інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції, наявність диспропорцій між високою вартістю сільськогосподарської продукції та доходами населення і ін. Забезпечення стійких перспектив продовольчої безпеки та підвищення доходів сільськогосподарських товаровиробників залежить від інфраструктурних умов. Відсутність ефективних, доступних для товаровиробника каналів реалізації сільськогосподарської продукції виступає обмежувальним фактором щодо перерозподілу вартостей у механізмі ціноутворення. Тому, необхідним є узгодження інтересів виробників сільськогосподарської продукції через механізм сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, що є важливою складовою сталого розвитку сільських територій України.

Сьогодні сільське господарство – чи не єдина галузь в Україні, яка демонструє стабільне зростання всупереч складній політико-економічній ситуації. Україна увійшла в десятку головних експортерів сільськогосподарської продукції в країні Євросоюзу і займає восьме місце. У 2015 році ЄС імпортував української с.-г. продукції на суму в 3,5 мільярда євро. Хоча за поточний рік цей показник зменшився майже на 15 відсотків. Найбільш розвинені країни Європи в галузі сільського господарства представлені у таблиці 1.

Незважаючи на певні успіхи, аграрна галузь України все одно потребує систематичних реформ, насамперед – у переході на стандарти ЄС. З цієї метою Міністерство аграрної політики та продовольства активно працює над розробкою Комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр. В рамках цієї стратегії визначено три ключових пріоритети реформування: наближення законодавства до стандартів ЄС та дерегуляція; підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; а також розвиток сільських територій та захист навколишнього середовища.

Таблиця 1 - Найбільш розвинені країни Європи в галузі сільського господарства за ТОП 10*

Країна	Частка сільського господарства у ВВП країни	Основні характеристики сільського господарства
1. Румунія	6,4%	Основні сільськогосподарські культури: озима пшениця і кукурудза на зерно, кожна з них займає близько однієї третини загальної площі оброблюваних земель. Третина, зайнята під іншими озимими злаковими культурами - соняшником, рапсом, соєю, цукровими буряками, картоплею.
2. Болгарія	6,7%	Основні сільськогосподарські культури: вирощування пшениці, кукурудзи, винограду, садових культур, овочів, цукрових буряків, тютюну, олійної троянди, рису. Близько 60% посівних площ займають зернові - пшениця, кукурудза і ячмінь. Чисельність зайнятих в сільському господарстві становить близько 7%.
3. Боснія і Герцеговина	8,45%	Основні сільськогосподарські культури: кукурудза, цукрові буряки, пшениця, тютюн, фрукти та овочі. У передгір'ях Динар вирощують сливи та горіхи; на півдні - виноград, тютюн, оливки, мигдаль, інжир. Герцеговина є центром виноробства. У тваринництві переважає розведення овець і кіз.
4. Білорусь	9,2%	АПК є однією з основних комплексоутворюючих галузей економіки країни. Однак частка сільського господарства у ВВП країни не характеризується стабільністю. Проблемними галузями стали виробництво зернових і зернобобових, картоплі, цукрових буряків та льноволокна. Тваринництво, навпаки, демонструвало тенденцію зростання обсягу виробленої продукції.
5. Сербія	9,66%	Сільськогосподарські землі займають приблизно до 70% загальної площі земель. Уряд Сербії має намір збільшити прибуток від експорту до 6 млрд доларів до 2015 р.. Довгострокова мета полягає в тому, щоб ставши членом ЄС, валютний дохід, реалізований за рахунок експорту продуктів харчування, досяг 10 млрд доларів. Частка сільського населення становить 44%, а чисельність зайнятих в сільському господарстві жителів досягає 22%.
6. Чорногорія	10,1%	М'ясне виробництво домінує над вирощуванням сільгоспкультур, воно займає значну частину (більш 60%) сільського господарства. Серед вирощуваних культур значну частину становлять картопля, тютюн, виноград, citrusові, оливки і інжир. Вирощувані в цій країні продукти офіційно визнані одними з найбільш екологічно чистих і корисних на території всієї Європи.
7. Македонія	10,2%	Провідними галузями в сільському господарстві Республіки Македонії є: овочівництво, плідництво, вівчарство. Тут вирощують пшеницю, кукурудзу і рис. Багато уваги приділяють технічним культурам - тютюну, соняшнику, бавовнику. Останні відрізняються високою якістю і йдуть на експорт. Широко поширені виноградарство і виноробство. У сільському господарстві зайнято близько 20% економічно активного населення, однак зайнятість населення в сільськогосподарському виробництві носить сезонний характер.
8. Україна	10,43%	У минулому році частка сільського господарства в структурі ВВП вперше у вітчизняній історії досягла 10%. Таким чином, агросектор став ключовою наповнюють бюджет статтею. Сільські жителі становлять близько 31% населення країни.
9. Молдова	13,8%	Сільське господарство є базовою частиною національної економіки, його частка у ВВП становить майже 15%, а разом з переробною промисловістю сільськогосподарської сировини - близько 30% обсягу ВВП і приблизно половина від загального обсягу експорту.
10. Албанія	21,83%	Сільське господарство є провідною галуззю економіки Албанії, продукція якого щорічно забезпечує близько 20% ВВП. Оскільки економіка країни кілька десятиліть була орієнтована виключно на внутрішні потреби, сільгоспродукція майже не експортувалася. Основні сільськогосподарські культури в Албанії - кукурудза і пшениця. Великих успіхів країна досягла у вирощуванні волокнистих культур, в основному це тютюн і бавовна.

*згруповано авторами за даними [1]

Досвід розвинутих країн свідчить, що кооперація – це саме та організаційно-правова форма, яка здатна найбільш швидко і ефективно реагує на зміни стану та динаміку зовнішнього середовища, найбільш швидко адаптуватися до зміни умов функціонування.

Специфічними особливостями функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є матеріальна участь членів кооперативів, демократичне управління, контроль та спрямованість не на отримання прибутку, а на надання послуг співзасновникам. Їх діяльність пов'язана з вирішенням питань постачання та ремонту техніки, надання різних видів послуг, виконання робіт за вигідними для своїх засновників цінами, а саме за собівартістю, що дозволяє найбільш дієво підтримувати сільгоспвиробників. Ці кооперативи забезпечують взаємовигідні економічні відносини між сільськогосподарськими товаровиробниками та підприємствами - постачальниками, відстоюючи інтереси насамперед своїх членів, і одночасно забезпечують майнову, матеріальну та соціальну рівність його учасників. Крім того, вони беруть участь у вирішенні багатьох дуже важливих проблем суспільства: забезпеченні зайнятості, створення додаткових робочих місць, вирішення освітніх питань тощо. Тому саме розвиток кооперації з метою виробництва сільськогосподарської продукції та надання послуг з обслуговування сільського населення залишається нині основним завданням органів державного управління і органів місцевого самоврядування.

Кооперативний рух серед дрібних та середніх товаровиробників – один із дієвих європейських інструментів сталого сільського розвитку. В Україні досить тривалий час приділяється увага розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, про що свідчить ряд прийнятих урядом нормативно-законодавчих актів (рис. 1).

Законодавство з кооперації містить досить широке коло нормативних актів з регулювання таких відносин. Закон України «Про кооперацію» є «рамковим» законом, що визначає правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування кооперації в Україні. Ним же визначено, що законодавство про кооперацію базується на нормах Конституції України, Цивільного, Господарського, Податкового, Земельного кодексів України, цього Закону, інших нормативно-правових актів з питань кооперації. Слід відзначити, що Конституція України прямо не стосується сільськогосподарської кооперації, однак містить норми, що впливають на кооперативні відносини у сільському господарстві. Те ж саме стосується Господарського і Цивільного кодексів, які регулюють договірні відносини сільськогосподарських кооперативів з іншими суб'єктами господарювання. В свою чергу, дія Податкового кодексу України спрямована на закріплення переліку податків і зборів, порядку їх адміністрування, правового статусу кооперативів як платників податків і зборів, компетенцію контролюючих органів та повноваження їх посадових осіб, регулювання відповідальності за порушення податкового законодавства. В системі законодавства України є чинним і Закон Союзу Радянських Соціалістичних Республік «Про кооперацію СРСР».

Особливості функціонування сільськогосподарської кооперації визначаються Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію». На підтримку розвитку сільськогосподарської кооперації були прийняті різні нормативно-правові акти: постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази, розпорядження, рекомендації та інші правові акти Міністерства аграрної політики та продовольства України, центральних місцевих органів вико-

навчої влади та органів місцевого самоврядування.

Виділяють три основні групи законодавчих актів, що регулюють кооперативні відносини у сільському господарстві:

- загальне законодавство, що поширюється на всіх суб'єктів господарювання;
- галузеве законодавство: земельне, аграрне, цивільне та ін.;
- спеціальне законодавство (кооперативне, зокрема аграрно-кооперативне).

Особливе значення для сільськогосподарської кооперації має галузеве законодавство, насамперед земельне та аграрне. Важливе значення у цьому плані має Земельний кодекс України.

Систему спеціального (кооперативного), зокрема аграрно-кооперативного, законодавства України на сьогодні складають Закони України «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію». Також значно вплинули на розвиток сільськогосподарської кооперації Укази Президента України з питань реформування аграрного сектора економіки, які створили стартові умови подальшої зміни земельних відносин на селі.

Крім того, існують різноманітні міжнародні і місцеві програми з розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та заходи на їх підтри-

мку, що закріплені у відповідних правових актах. Важливим моментом цього напрямку є те, що такі програми повинні бути не лише задекларовані, але й працювали.

Отже, не зважаючи на наявність правового підґрунтя для створення та функціонування сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, не можна стверджувати, що складний процес правового регулювання у даній сфері завершений.

Висновки. У системі державного регулювання розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів важливу роль мають ті важелі за допомогою яких здійснюється вплив на цих суб'єктів господарювання. Використовуючи сукупність важелів впливу держава або стимулює, або стримує їх розвиток. Результативність державного регулювання підвищиться, якщо ці важелі будуть застосовуватися системно, виходячи з довгострокових цілей і поточних завдань соціально-економічного розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, і мати оптимальне їх поєднання. На нашу думку, важелями державного впливу на розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є розроблені і прийняті нормативно-правові акти, що стосуються функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (закони, кодекси, нормативи, методичні інструменти), оподаткування, створення привабливого інвестиційного клімату тощо. Вони, як правило, спрямовані на підвищення ефективності аграрного виробництва чи забезпечення соціальної захищеності сільського населення й розвиток соціально-виробничої інфраструктури сільських територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Україна на 8 місці у рейтингу найрозвинутіших аграрних країн [Електронний ресурс] / ІЦ УАК за матеріалами agronews . – Режим доступу : <https://agropolit.com/news/172-ukrayina-na-8-mistsi-u-reytingu-naurozvinutishih-agrarnih-krayin>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (у редакції Закону від 30.09.2016 р.) / Верховна рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV (у редакції Закону від 02.11.2016 р.) / Верховна рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV (у редакції Закону від 01.08.2016 р.) / Верховна рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (у редакції Закону від 01.08.2016 р.) / Верховна рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV (у редакції від 06.11.2014 р.) / Верховна рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>

7. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. № 469/97-ВР (у редакції Закону від 19.01.2013 р. № 5495-VI) / Верховна рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>
8. Ініціатива «Рідне село». Практичні кроки. Господарства населення та сільськогосподарська кооперація. Матеріали для обговорення. Міністерство аграрної політики та продовольства України, 2012. — 32 с.

УДК: 657.375.7:334.758.6

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА УКРАЇНИ

Собченко А.М. – к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Розглянуто процедури складання консолідованої фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами фінансової звітності. Наведено складові консолідованої фінансової звітності, які використовують вітчизняні суб'єкти господарювання. Висвітлені методичні рекомендації заповнення форм консолідованої фінансової звітності за національними стандартами. Наведено переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Ключові слова: консолідована фінансова звітність, міжнародні стандарти, материнське підприємство, дочірня компанія, внутрішньогрупові операції, об'єкт інвестування, контроль.

Собченко А.М. Особенности составления консолидированной финансовой отчетности: международный опыт и практика Украины

Рассмотрены процедуры составления консолидированной финансовой отчетности по международным и национальным стандартам финансовой отчетности. Приведены составляющие консолидированной финансовой отчетности, используют отечественные субъекты хозяйствования. Освещены методические рекомендации заполнения форм консолидированной финансовой отчетности по национальным стандартам. Приведены преимущества составления финансовой отчетности по международным стандартам.

Ключевые слова: консолидированная финансовая отчетность, международные стандарты, материнское предприятие, дочерняя компания, внутривнутригрупповые операции, объект инвестирования, контроль.

Sobchenko A.M. Features of consolidated financial statements: international experience and practice of Ukraine

The article considers the procedures for the preparation of consolidated financial statements by the international and national financial reporting standards. It shows the components of consolidated financial statements used by domestic entities. The study highlights the guidelines for filling out forms of consolidated financial statements according to the national standards and proves the advantages of preparing financial statements according to the international standards.

Keywords: consolidated financial statements, international standards, parent enterprise, subsidiary, intergroup operations, investment object, control.

Постановка проблеми. В умовах постійного загострення конкуренції інформація про бізнес має дедалі важливіше значення, бо дозволяє як впливати